काठमाडौं उपत्यकाका महिला टेम्पो चालकहरुको पेशा प्रतिको सन्तुष्टि र चुनौती

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

पुनम विश्वकर्मा

रोल नं. ०९/२०६८

परीक्षा रोल नं. ४८०४४९

क्याम्पस रोल नं. ६–२–४८–१६५३–२००८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
समाजशास्त्र तथा ग्रामीण विकास विभाग
पृथ्वीनारायण क्याम्पस
पोखरा

२०७४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
TRIBHUVAN UNIVERSITY
पृथ्वीनारायण क्याम्पस
PRITHVI NARAYAN CAMPUS
☎ 520142 520143 520389 523462 526837 527440 531044

पत्र संख्या :
चलानी नं.

(समाजशास्त्र तथा ग्रामीण विकास विभाग)

भीमकाली पाटन, पोखरा, नेपाल
Bhimkali Patan, Pokhara, Nepal

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग पृथ्वी नारायण क्याम्पस पोखराको समाजशास्त्र विषयको विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधिको लागि आंशिक आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत **महिला टेम्पो चालकहरुको पेशा प्रतिको सन्तुष्टि र चुनौती (एक समाजशास्त्रिय अध्ययन)** विषयक शोधपत्र **पुनम विश्वकर्मा**ले मेरो निर्देशन, सुझाव तथा सुपरिवेक्षणमा रहि तयार पार्नु भएको हो । म उहाँको कार्यप्रति सन्तुष्ट छु । अतः शोधपत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनको लागि म सिफारिस गर्दछु ।

....

शोध निर्देशक

डा. शुक्रराज अधिकारी

समाजशास्त्र तथा ग्रामीण विकास विभाग

पृथ्वीनारायण क्याम्पस, पोखरा

मितिः २०७४/१२/२६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
TRIBHUVAN UNIVERSITY
पृथ्वीनारायण क्याम्पस
PRITHVI NARAYAN CAMPUS
520142
520143
520389
523462
526837
527440
531944
पत्र संख्या :
चलानी नं
(समाजशास्त्र तथा ग्रामीण विकास विभाग)
भीमकाली पाटन, पोखरा, नेपाल
Bhimkali Patan, Pokhara, Nepal

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधिको लागि आंशिक आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत **महिला टेम्पो चालकहरुको पेशा प्रतिको सन्तुष्टि र चुनौती (एक समाजशास्त्रिय अध्ययन) शिर्षकमा पुनम विश्वकर्मा**ले प्रस्तुत गर्नु भएको शोधपत्रलाई यस विभाग द्वारा स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

....

डा. शुक्रराज अधिकारी
शोध निर्देशक

....

(नारायणी सिग्देल)

बाह्य परीक्षक

....

प्रा.डा. विश्वकल्याण पराजुली
विभागीय प्रमुख

मिति : २०७४/१२/२६

कृतज्ञताज्ञापन

यस शोधपत्रको निर्देशन, सल्लाह, सहयोग, सुझाव एवं शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा विभिन्न समस्याहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिएर सही मार्ग निर्देशन गर्नुहुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरुवर शुक्रराज अधिकारी प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । अनुसन्धानका क्रममा उचित सद्भावका साथ तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने अध्ययन क्षेत्रका उत्तरदाताहरूमा हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो शोधकार्यमा आवश्यक सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नु हुने यस समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा.डा. विश्वकल्याण पराजुली प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी यस शोधकार्यको शोधनिर्देशक डा. शुक्रराज अधिकारी ज्यू र यस शोधकार्यको लागि आवश्यक सल्लाह, सुझाव र मार्गदर्शन गरि बाह्य निर्देशकको भूमिका निर्वाह गर्नुहुने नारायणी सिग्देल ज्यू प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै यस शोधकार्यलाई पुरा गर्ने अवसर सहित आवश्यक सहयोग सल्लाह दिनु हुने समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग पृथ्वी नारायणण क्याम्पस पोखरा प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै व्यवहारिक समस्यासँग संघर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई उच्चशिक्षामा पाइला टेकाइ हौसला र प्रेरणाका साथ विश्वविद्यालय शिक्षासम्म पुऱ्याउन सफल हुनुहुने पुजनीय बुबा ,आमा प्रति हृदयदेखि खुसी व्यत्तः गर्दछु । त्यसैगरी मेरो सम्पूर्ण कार्यमा विभिन्न तवरबाट हौसला प्रदान गर्नुहुने श्रीमान, गजेन्द्र विश्वकर्मालाई हृदयदेखि नै सम्झन चाहन्छु ।

अन्त्यमा विभिन्न पक्षबाट सहयोग पुऱ्याउनु हुने मेरा सम्पूर्ण परिवारका सदस्यहरू, ईष्ट मित्र, नातेदारहरू र मेरा शुभ चिन्तकहरूलाई हार्दिक आभार प्रकट गर्दै मेरा सहपाठी साथीभाइ प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी विभिन्न पक्षबाट सहयोग गर्नुहुने टेम्पो चालक व्यवसायी समितिका कोषाध्यक्ष दाजु सन्तोष खतिवडा लाई सम्झन चाहन्छु ।

पुनम विश्वकर्मा

मितिः २०७४/१२/२८

विषय सूची

सिफारिस पत्र	*I*
स्वीकृति पत्र	*II*
कृतज्ञता ज्ञापन	*III*
विषय सूची	*IV*
तालिका सूची	*VI*
चित्र सूची	*VII*
संक्षिप्त रूप	*IX*
	पृष्ठ
अध्याय - एकः परिचय	**१-७**
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	५
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	६
१.४ अध्ययनको महत्त्व	६
१.५ अध्ययनको सिमा	७
१.६ अध्ययनको संगठन	७
अध्याय - दुई : पूर्व साहित्य समिक्षा	**८-१५**
२.१ सैद्धान्तिक समीक्षा	८
२.२ नीतिगत समीक्षा	१०
२.३ संरचनात्मक ढाँचा	१०
२.४ अवधारणात्मक ढाँचा	१६
अध्याय - तीन : अध्ययन विधि	**१७-१९**
३.१ अध्ययन क्षेत्र छनौट	१७
३.२ अनुसन्धान ढाँचा	१७
३.३ नमूना छनौट	१७
३.४ तथ्याङ्क संकलन विधि	१८
३.४.१ प्राथमिक स्रोत	१८
३.४.१.१ अवलोकन	१८
३.४.१.२ प्रश्नावली	१८
३.४.१.३ अन्तरवार्ता	१८
३.४.१.४ मुख्य सुचनाकर्ता	१९

३.४.१.५ व्यक्तिगत अध्ययन १९
३.४.२ द्वितीय स्रोत १९
३.५ तथ्याङ्क प्रस्तुतीकरण एवं विश्लेषण १९
३.६ अध्ययनका समस्याहरू १९

अध्याय - चार : तथ्याङ्कको विश्लेषण तथा प्रस्तुतिकरण २१-४४
४.१ सामाजिक पक्ष (अवस्था) २१
४.१.१ उत्तरदाताहरूको उमेर समूह २२
४.१.२ उत्तरदाताहरूको जातीय स्वरुप २३
४.१.३ उत्तरदाताहरूको धार्मिक अवस्था २४
४.१.४ उत्तरदाताहरूको वैवाहिक अवस्था २५
४.१.५ उत्तरदाताहरूको बालबच्चाको अवस्था २६
४.१.६ उत्तरदाताहरूको पेशाप्रति पारिवारिक समर्थन २७
४.१.७ उत्तरदाताहरू यस पेशामा आउनु अगाडिको अवस्था २८
४.१.८ उत्तरदाताहरू यस पेशामा आकर्षित हुनुको कारण २९
४.१.९ उत्तरदाताहरूको साहुसँगको सम्बन्ध २९
४.१.१० उत्तरदाताहरूप्रति साहुले गर्ने व्यवहार ३०
४.१.११ उत्तरदाताहरूप्रति यात्रीहरूको व्यवहार ३२
४.१.१२ उत्तरदाताहरू यस पेशाप्रतिको सन्तुष्टी विवरण ३३
४.१.१३ उत्तरदाताहरूको यस पेशाप्रतिको धारणा ३४
४.२ आर्थिक पक्ष (अवस्था) ३४
४.२.१ उत्तरदाताहरूको मासिक आयको स्वरुप ३६
४.२.२ उत्तरदाताहरूको मासिक अतिरिक्त आयको विवरण ३७
४.२.३ उत्तरदाताहरूको हालको आय प्रतिको धारणा ३८
४.३ शैक्षिक अवस्था ३९
४.३.१ उत्तरदाताको शैक्षिक अवस्था (स्तर) ४१
४.३.२ उत्तरदाताहरूले अध्ययनलाई निरन्तरता दिन नसक्नुको कारण ४२
४.४ तालिम ४३
४.४.१ उत्तरदाताहरूको तालिमको स्वरुप ४४
४.४.२ उत्तरदाताहरूको तालिम अवधि ४४
४.४.३ उत्तरदाताहरूको तालिम सम्बन्धमा ४५

अध्याय - पाँच : टेम्पो चालकहरुको समस्या र चुनौती **४६–५०**
५.१ महिला टेम्पो चालकहरुको भविष्यको योजना ४६
अध्याय - छ : संक्षेपीकरण र निष्कर्ष **५१-५७**
६.१ संक्षेपीकरण ५१
६.२ निष्कर्ष ५६

अनुसूची : वैयक्तिक अध्ययन **५८**
सन्दर्भग्रन्थ सूची **९४**
प्रश्नावली **९६**
परिशिष्टाङ्क

तालिका सूची

		पृष्ठ
तालिका नं. १	पेशामा संलग्न महिलाहरूको उमेर समूह	२२
तालिका नं. २	उत्तरदाताहरूको जातीय स्वरुप (वनावट)	२३
तालिका नं. ३	उत्तरदाताहरूको धामिक अवस्था	२४
तालिका नं. ४	उत्तरदाताहरूको वैवाहिक अवस्था	२५
तालिका नं. ५	उत्तरदाताहरूको बालबच्चाको अवस्था	२६
तालिका नं. ६	उत्तरदाताहरूको पेशाप्रति पारिवारिक समर्थन	२७
तालिका नं. ७	उत्तरदाताहरू यस पेशामा आउनु अगाडिको अवस्था	२८
तालिका नं. ८	उत्तरदाताहरू यस पेशामा आकर्षित हुनुको कारण	२९
तालिका नं. ९	उत्तरदाताहरूको साहुसँगको सम्बन्ध	३०
तालिका नं. १०	उत्तरदाताहरूप्रति साहुले गर्ने व्यवहार	३१
तालिका नं. ११	उत्तरदाताहरूप्रति यात्रीहरूको व्यवहार	३२
तालिका नं. १२	उत्तरदाताहरू यस पेशाप्रतिको सन्तुष्टी विवरण	३३
तालिका नं. १३	उत्तरदाताहरूको यस पेशाप्रतिको धारणा	३४
तालिका नं. १४	उत्तरदाताहरूको मासिक आयको स्वरुप	३७
तालिका नं. १५	उत्तरदाताहरूको मासिक अतिरिक्त आयको विवरण	३७
तालिका नं. १६	उत्तरदाताहरूको हालको आयप्रतिको धारणा	३८
तालिका नं. १७	उत्तरदाताहरूको शैक्षिक अवस्था (स्तर)	४१
तालिका नं. १८	उत्तरदाताहरूले अध्ययनलाई निरन्तरता दिन नसक्नुको कारण	४२
तालिका नं. १९	उत्तरदाताहरूको तालिमको स्वरुप	४४
तालिका नं. २०	उत्तरदाताहरूको तालिम अवधि	४४

चित्र सूची

		पृष्ठ
चित्र नं. १	अवधारणात्मक ढाँचा	१६

संक्षिप्त रूप

GDI	:	Gender Sensitive-Development Index
GEM	:	Gender Empowerment Measure
NAC	:	Nepal Airlines Corporation
UNDP	:	United Nations Development Programme